

Zemkopības ministrija

Pārtikas apgāde iedzīvotājiem valsts apdraudējuma gadījumā

Kaspars Cīsis
Zemkopības ministrijas valsts sekretāra vietnieks

26.09.2023.

Apdraudējumi, kas var izraisīt pārtikas nepieejamību:

- apturētas vai ilgstoši apgrūtinātas resursu piegādes ķēdes, liedzot piekļuvi izejvielām un tehnoloģijām, jo īpaši importētajām, pārtikas produktu/iepakojuma saražošanai;
- nav piekļuves vai ir ilgstoši apgrūtināta, vai nodrošināta tikai periodiski pieeja energoresursiem (degviela, elektroenerģija, gāze), kā rezultātā nav iespējams saražot pārtikas produktus vai to ražošana ir iespējama ļoti ierobežotā apjomā, kā arī apgrūtināta plaša patēriņa pārtikas produktu aprīte tirdzniecībā;
- ražošanas resursu aizplūšana, ārvalstu kompānijām, apturot vai pārtraucot ražošanu Latvijas Republikā un evakuējot ražošanas un peronāla resursus;
- apgrūtināta vai kavēta piekļuve galvenajiem piegādes ceļiem valsts iekšienē, tādējādi kavējot vai apturot pārtikas produktu piegādes/izkliedi lielākajiem tirdzniecības uzņēmumiem, kas kaskadējoši var izraisīt plaša patēriņa ikdienas pārtikas produktu trūkumu tirdzniecībā;
- iznīcināti ražošanas uzņēmumi vai bojāta infrastruktūra, traucēta, apgrūtināta vai kavēta valsts un pašvaldību funkciju izpilde, civilās aizsardzības dienestu darbība, radot apdraudējumu pārtikas pieejamībai valsts apgādībā esošo personu grupām vai sociālajiem riskiem pakļautajām personām;

Cēlonis:

- **militārs iebrukums vai tā draudi**
- **hibrīdapdraudējums;**
- **liela tehnogēna vai dabas katastrofa;**
- **globāla pandēmija**

Apdraudējumi, kas var izraisīt pārtikas nepieejamību:

- nav iespējams noteiktu laiku lietot no lauka novāktu pārtiku, ņemot vērā apdraudējuma veidu un izplatības līmeni;
- palielināts iedzīvotāju pieprasījums pēc pārtikas noteiktās administratīvi teritoriālās vienībās vai valstī kopumā, masveida pārtikas produktu izpirkšana no veikaliem (panic buying), kā rezultātā ir apgrūtināta plaša patēriņa pārtikas produktu aprīte un pieejamība, veicinot tās neracionālu un neefektīvu izmantošanu;
- ir nepieciešams nodrošināt iedzīvotāju evakuāciju, tostarp evakuējot valsts apgādībā esošas personas, kas rada nepieciešamību ātri un koncentrēti nodrošināt pārtiku un dzeramo ūdeni evakuētajiem iedzīvotājiem evakuāciju uzņemošās pašvaldībā;
- var rasties nepieciešamība nodrošināt pārtiku valsts apdraudējuma seku likvidēšanas pasākumos iesaistītajam personālam

Cēlonis:

- **militārs iebrukums vai tā draudi**
- **hibrīdapdraudējums;**
- **liela tehnogēna vai dabas katastrofa;**
- **globāla pandēmija**

Ar pārtikas trūkumu saistītie sekundārie draudi

Negatīvās sekas:

- nespēja iedzīvotājiem nodrošināt sevi ar ikdienai nepieciešamajām uzturvielām to dzīvotspējas un veselības uzturēšanai;
- kaskadējoša negatīva ietekme uz iespēju īstenot un pārvaldīt sabiedrības noturību pret ietekmi un sekām, ko izraisījis primārais apdraudējuma veids

Kaskadējošie sekundārie draudi:

- haoss;
- nemieri;
- nepakļaušanos likumīgās varas vai primārā apdraudējuma novēršanā iesaistītā personāla norādījumiem/prasībām;
- dezinformācija;
- svešas mantas tīša pretiesiska bojāšana vai iznīcināšana

Cēloņ-seku analīze

Ietekmētās personas pārtikas nepieejamības vai trūkuma gadījumā

Normatīvais regulējums iedzīvotāju nodrošināšanai ar pārtiku valsts apdraudējuma gadījumā

Ministru kabineta 2022. gada 1. marta noteikumi Nr. 147 “Noteikumi par iedzīvotāju nodrošināšanu ar pārtiku valsts apdraudējuma gadījumā

Nosaka:

1) normētu pārtikas apgādi ar pamatproduktiem, kuri būtu ātri pagatavojami, ar diezgan ilgu derīguma termiņu un uzglabājami vienkāršos apstākļos un kurus valsts tautsaimniecība spētu nodrošināt valsts apdraudējuma gadījumā;

2) prioritāri ar pārtikas produktiem nodrošināmās iedzīvotāju grupas:

- valsts iekšienē pārvietotie (evakuētie) civiliedzīvotāji;
- personas, kas uzturas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā esošajās iestādēs, un šo iestāžu personāls;
- personāls, kas veic valsts apdraudējuma seku likvidēšanas pasākumus.

Vienas dienas uztura normas iedzīvotāju nodrošināšanai ar pārtiku (atbilstoši MK 28.08.2007 noteikumiem Nr.585)

Produkti	Daudzums
Mākslīgais maisījums zīdaiņiem, mākslīgais papildu ēdināšanas maisījums zīdaiņiem	200 g
Biezenis (ābolu, bumbieru, plūmju, burkānu, ķirbju, kartupeļu, puķkāpostu, dārzeņu) (* Bērniem no dzimšanas līdz 2 gadu vecumam)	250 g
Auzu pārslas <u>Līdzvērtīgi produkti:</u> Citas graudaugu pārslas: miežu, kviešu, griķu, rudzu, piecgraudu	200 g
Sausais kartupeļu biezenis <u>Līdzvērtīgi produkti:</u> ātri pagatavojamie makaroni (pārlejot ar ūdeni)	100 g
Sausā zupa (tomātu, nūdeļu (makaronu), biezzupa)	65 g
Sausais piens, sausais vājpiens <u>Līdzvērtīgi produkti:</u> Iebiezināts sterilizēts piens	100 g
Gaļas (liellopa, cūkas, vistas, tītara, truša, pīles, jēra gaļas) konservi <u>Līdzvērtīgi produkti:</u> Zivju (siļķu, skumbriju, sardīņu, brētliņu, šprotu, sardinellu, salaku, stavridu, reņģu, laša, tunča) konservi (eļļā, tomātu vai citā mērcē, marinādē, savā sulā, arī terteļu, frikadeļu vai kotlešu veidā)	150 g
Konservēti dārzeņi (bietes, gurķi, tomāti, kāposti, zaļie zirnīši, burkāni, paprika, kabači (cukini))	100 g
Sausmaizītes <u>Līdzvērtīgi produkti:</u> sausiņi	40 g

Produkti	Daudzums
Ievārījums (zemeņu, aveņu, ķiršu, ābolu, upeņu, jāņogu, dzērveņu, brūkleņu, melleņu, aprikožu, meža ogu)	40 g
Augļu (ābolu, plūmju, bumbieru) biezenis <u>Līdzvērtīgi produkti:</u> Konservēti augļi (ananāsi, āboli, bumbieri, ķirši, persiki, aprikozes, plūmes)	150 g
Žāvēti, kaltēti augļi un rieksti (zemesrieksti, lazdu rieksti, Indijas rieksti, mandeles, valrieksti, rozīnes, aprikozes, dateles, melnās plūmes, āboli, vīģes)	100 g
Tēja, kas nav fasēta vienreizējas lietošanas maisiņos <u>Līdzvērtīgi produkti:</u> Šķīstošā tēja	6 g
Sāls	5 g
Cukurs (nerafinēts)	50 g
Dzeramais ūdens	3 l ziemā 4 l vasarā
Šokolāde ar kakao saturu līdz 70% <u>Līdzvērtīgi produkti:</u> Šokolādes konfektes	20 g
Sula (ābolu, upeņu, plūmju, tomātu, ananāsu, vīnogu, apelsīnu, greipfrūtu, persiku)	600 g
Šķīstošā kafija <u>Līdzvērtīgi produkti:</u> kafijas dzēriens	20 g

Vienas dienas normas iedzīvotāju nodrošināšanai ar pārtiku (saskaņā ar jaunajiem MK noteikumiem Nr.147)

I. Valsts iekšienē pārvietotiem (evakuētiem) civiliedzīvotājiem, personām, kas uzturas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā esošajās iestādēs, un šo iestāžu personālam

Nr. p. k.	Produkts	Daudzums (gramos vai litros)
1.	Maisījums zīdaiņiem un maziem bērniem	200 g
2.	Graudaugu pārslas, milti, putraimi, sausais kartupeļu biezenis vai makaroni	200–300 g
3.	Gaļas vai zivju konservi	170–250 g
4.	Maize, sausmaizītes vai sausiņi	150 g (maize) 40 g (sausīņi)
5.	Olu pulveris, piena pulveris, zirņi vai citi pākšaugi	20 g
6.	Dzeramais ūdens	3 l (ziemā) un 4 l (vasarā)

II. Personālam, kas veic valsts apdraudējuma seku likvidēšanas pasākumus

Nr. p. k.	Produkts	Daudzums (gramos vai litros)
1.	Graudaugu pārslas, milti, putraimi, sausais kartupeļu biezenis vai makaroni	200–300 g
2.	Gaļas vai zivju konservi	170–250 g
3.	Maize, sausmaizītes vai sausiņi	150 g (maize) 40 g (sausīņi)
4.	Olu pulveris, piena pulveris, zirņi vai citi pākšaugi	20 g
5.	Konservēti dārzeņi	100 g
6.	Žāvēti, kaltēti augļi un ogas	50 g
7.	Ievārījums	20 g
8.	Šokolāde ar kakao saturu līdz 70 %	50 g
9.	Kafija vai kakao	20 g
10.	Tēja	6 g
11.	Cukurs	50 g
12.	Dzeramais ūdens	3 l (ziemā), 4 l (vasarā)

Valsts Civilās aizsardzības plāns

33.pielikums “Katastrofas pārvaldīšanas pasākumi kara, militāra iebrukuma vai to draudu gadījumā”

viens no **preventīvajiem un gatavības pasākumiem** ir noteikts **pārtikas nodrošinājuma plānošana**, kuru Zemkopības ministrija īsteno pastāvīgi, gan sadarbībā ar citām iesaistītajām institūcijām – Aizsardzības ministriju, Iekšlietu ministriju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju tostarp:

- piedaloties regulārās mācībās;
- pilnveidojot normatīvo regulējumu pārtikas nodrošinājuma jomā;
- uzkrājot informāciju par iedzīvotāju skaitu pa vecuma grupām un to sadalījumu pa administratīvajām teritorijām saskaņā ar valsts informācijas sistēmas datiem uz attiecīgā gada 1. janvāri nepieciešamās pārtikas daudzuma aprēķinu veikšanai;
- iesaistoties visaptverošas valsts aizsardzības sistēmā;
- veidojot koordinētu sadarbību ar pārtikas ražošanas uzņēmumiem, kas pārtikas pieejamības trūkuma gadījumā varētu saražot nepieciešamos pārtikas produktus.

Valsts Civilās aizsardzības plāns

33.pielikums “Katastrofas pārvaldīšanas pasākumi kara, militāra iebrukuma vai to draudu gadījumā”

- reagēšanas un seku likvidēšanas pasākums - pārtikas izsniegšana (t.sk. piegāde) iedzīvotājiem, kā arī izsniegtās pārtikas uzskaite, ko īsteno pašvaldības un sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas

35.pielikums “Pasākumu plāns par kontrolētu masveida iedzīvotāju evakuāciju un pārvietošanu militāra iebrukuma, katastrofas vai to draudu gadījumā”

- Zemkopības ministrija kā atbildīgā iestādi par pārtikas produktu piegādi evakuēto iedzīvotāju ēdināšanas nodrošināšanai pēc pašvaldību pieprasījuma, sadarbībā ar pašvaldībām īstenojot piegādes pasākumus.

(!) Pārtikas nodrošinājuma plānošana un īstenošana ir cieši saistīta ar evakuāciju, tās virzieniem un uzņemtajām pašvaldībām, kā arī citiem apdraudējuma novēršanas pasākumiem, veicamās darbības koordinējot ar Iekšlietu ministriju, pašvaldībām, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu un Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem

Mehānismi iedzīvotāju nodrošināšanai ar pārtiku

Ministru kabineta 2022. gada 1. marta noteikumi Nr. 147 “Noteikumi par iedzīvotāju nodrošināšanu ar pārtiku valsts apdraudējuma gadījumā

paredz, ka **Zemkopības ministrija sadarbībā ar pašvaldībām:**

- plāno un koordinē **pārtikas atliktās piegādes** atbilstoši normatīvajiem aktiem par atliktajām piegādēm;
- slēdz **ar komersantiem līgumus** par noteikta veida preču ražošanu un piegādi (pamatojoties uz atsevišķu MK lēmumu);
- plāno un izstrādā **mobilizācijas pieprasījumu komersantiem** noteikta veida pārtikas preču ražošanai.

Mehānismi iedzīvotāju nodrošināšanai ar pārtiku

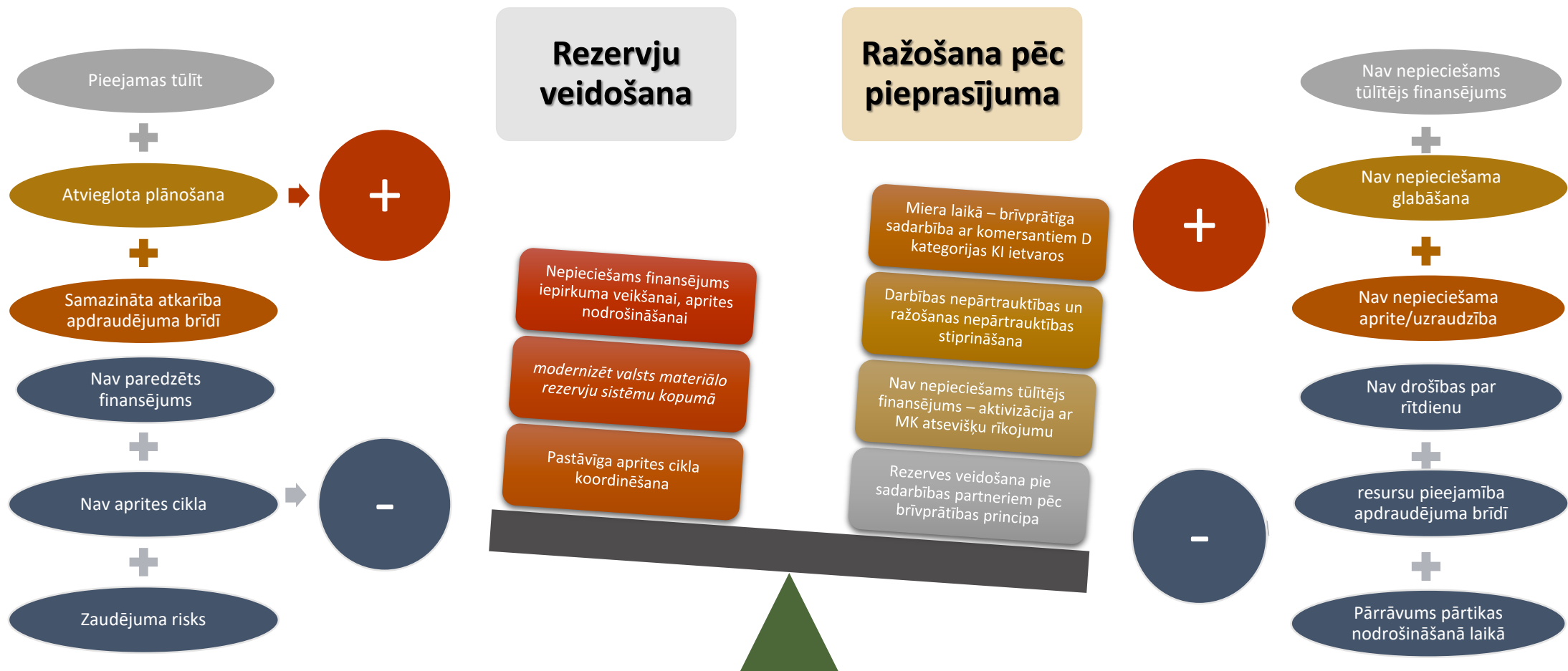
Ministru kabineta 2022. gada 1. marta noteikumi Nr. 147 “Noteikumi par iedzīvotāju nodrošināšanu ar pārtiku valsts apdraudējuma gadījumā

Pašvaldība nosaka kārtību, kādā valsts apdraudējuma gadījumā nodrošināma pārtikas izsniegšana iedzīvotājiem pašvaldības administratīvajā teritorijā. Pārtikas izsniegšanu koordinē pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisija.

Pašvaldība valsts apdraudējuma gadījumā:

- ar plašsaziņas līdzekļu starpniecību informē iedzīvotājus par pārtikas izsniegšanas kārtību un izsniegšanas punktiem;
- apstiprina pārtikas izsniegšanas punktu vadītājus un nepieciešamo darbinieku skaitu pārtikas izsniegšanas punktā;
- organizē izsniegtās pārtikas uzskaiti;
- ja nepieciešams, organizē transportu pārtikas piegādei iedzīvotājiem;
- ja nepieciešams, organizē transportu, lai nodrošinātu iedzīvotāju apgādi ar ūdeni, ņemot vērā pašvaldībai pieejamos vietējos dzeramā ūdens resursus.

Mehānismi iedzīvotāju nodrošināšanai ar pārtiku

Mehānismi iedzīvotāju nodrošināšanai ar pārtiku

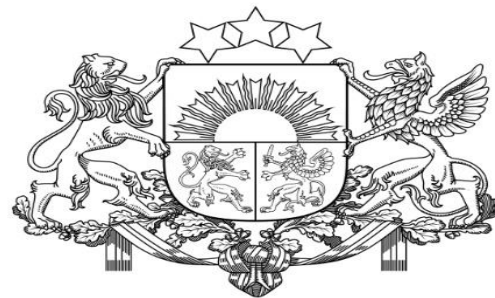
Nacionālās drošības likums:

jauns kritiskās infrastruktūras veids - **nozaru kritiskā infrastruktūra (D kategorijas kritiskā infrastruktūra)**, kuras iznīcināšana, darbības spēju samazināšana vai kritisko pakalpojumu sniegšanas pārtraukšana izsludināta izņēmuma stāvokļa laikā vai kara laikā būtiski apdraud sabiedrības un valsts drošību.

Mehānismi iedzīvotāju nodrošināšanai ar pārtiku

Rīcība apdraudējuma gadījumā:

- iekļauties Civilās aizsardzības un operatīvās vadības centrā Iekšlietu ministrijas vadībā tālākas rīcības koordinēšanai, īpaši sadarbībai energoresursu pieejamībā, ceļu dekonfliktācijā, evakuācijas koordinēšanā, sadarbībā ar sadarbības teritoriju civilās aizsardzības komisijām u.c.
- ar pārtikas ražošanas komersantiem slēgt līgumus vai jau esošu līgumu gadījumā – aktivizēta to darbība – par pārtikas produktu (nepieciešamības gadījumā arī fasēta dzeramā ūdens) ražošanu/ražošanu un piegādi atbilstoši faktiskajai situācijai un pieprasījumiem, nepieciešams izveidot atsevišķu komandcentru ražošanas pieprasījumu, piegādes un uzskaites koordinācijai.
- atbilstoši MK noteikumiem Nr.147 prioritāri ar pārtikas produktiem nodrošināt valsts iekšienē pārvietotos (evakuētie) civiliedzīvotājus, personas, kas uzturas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā esošajās iestādēs, un šo iestāžu personālu, kā arī personālu, kas veic valsts apdraudējuma seku likvidēšanas pasākumus.
- saskaņā ar MK noteikumiem Nr.147 valsts apdraudējuma gadījumā ieviest normētu pārtikas apgādi.
- rīcība saskaņā Valsts aizsardzības plānu, Valsts civilās aizsardzības plānu, Ministru kabineta rīkojumiem.

Zemkopības ministrija

PALDIES PAR UZMANĪBU!